

بررسی رابطه منبع کنترل و انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان

ابراهیم دلیری

دانشجوی دکتری تخصصی رشته مدیریت آموزشی.

نام نویسنده مسئول:

ابراهیم دلیری

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۴/۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۶/۱۷

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه منبع کنترل و انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان انجام پذیرفت. روش پژوهش حاضر بصورت توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری مورد بررسی این پژوهش کلیه دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ می باشد. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است که براساس جدول مورگان در مجموع تعداد ۲۰۱ نفر از دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش دو پرسشنامه منبع کنترل راتر و انگیزه پیشرفت هوبرت هرمنس است که پایایی آنها به روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۸۴ محاسبه شد. نتایج نشان داد منبع کنترل و انگیزه پیشرفت یکی از عواملی است که در نحوه رفتار و عملکرد و انگیزه پیشرفت معلمان مؤثر است و بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری در سطح ۹۹ درصد وجود داشت. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری داشت. **واژگان کلیدی:** منبع کنترل، انگیزه پیشرفت، دبیران، دوره متوسطه، شهر زاهدان.

مقدمه

انگیزه^۱ محرک اساسی برای تمام اعمال ما است. انگیزه اشاره به پویایی رفتار ما دارد که شامل نیازهای ما، تمایلات و جاه طلبی های ما در زندگی می باشد. انگیزه پیشرفت اساس ما در رسیدن به موفقیت و رسیدن به تمام آرزوهای ما در زندگی است. انگیزه پیشرفت می تواند بر نحوه ای که یک فرد وظیفه ای را انجام می دهد و یا تمایل به نشان دادن شایستگی را دارد، تأثیرگذار باشد (کریمی، ۱۳۸۸).

لوین^۲ (۱۹۸۵) انگیزش پیشرفت را عالی ترین شاهراه یادگیری دانسته است. بدین معنی که هرچه انگیزه فرد برای دانستن، آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهد شد. وقتی فرد از انگیزه پیشرفت بالایی برخوردار باشد، سعی می کند اطلاعاتی بیش از آنچه در دارند، یاد بگیرد. همچنین برای یادگیری، مهارت های لازم و راهکارهای مناسب را می یابد. بدیهی است که موفقیت در یادگیری نیز، سبب احساس توانمندی بیشتر و افزایش علاقه به موضوع یادگیری می شود. گسین^۳ (۲۰۰۳) انگیزش پیشرفت را نیاز فرد به دست یابی به موفقیت تعریف می کند. وی معتقد است این نیاز از فردی به فرد دیگر متفاوت است. برای برخی این نیاز بسیار زیاد و برای برخی دیگر بسیار کم است. او اضافه می کند که انگیزش پیشرفت از طریق فرایندهای اجتماعی آموخته می شود (به نقل از مولا، ۲۰۱۰).

اتکینسون^۴ (۱۹۵۷) انگیزش پیشرفت را حاصل سه مولفه نیاز به پیشرفت، احتمال دست یابی به موفقیت و ارزش مشوق موفقیت می داند. نیاز به پیشرفت به معنای حالت انفعالی است و تلاش نسبتاً ثابت فرد برای کسب موفقیت است که همان حالت احساس غرور برای به اتمام رساندن کار است. احتمال موفقیت یعنی انتظار عملی که باعث دست یابی به هدف می شود و یک امر ذهنی با باور شخصی درباره شانس دست یابی به هدف است. ارزش مشوق موفقیت با احساس غرور در ارتباط با کار معین مشخص می شود، بدین معنا که کسب موفقیت در تکالیف دشوار نسبت به کسب موفقیت در تکالیف ساده احساس غرور پدید می آورد و در نهایت، با کاهش احتمال موفقیت، ارزش مشوق افزایش می یابد. مک کلند^۵ انگیزش پیشرفت را یکی از صفات شخصی و نسبتاً ثابت آدمی تعریف کرده است که ریشه های آن را می توان در دوران کودکی جستجو کرد (کریمی، ۱۳۸۸).

هر سازمانی برای رسیدن به هدف های خود احتیاج به منابع مختلفی دارد و بی تردید مهم ترین منبع در هر سازمانی نیروی انسانی شاغل در آن سازمان است. منبع کنترل^۶، ویژگی شخصیتی^۷ است که نخستین بار توسط راتر در راستای نظریه یادگیری اجتماعی مطرح شد. راتر منبع کنترل را عبارت از انتظار کلی فرد از نتایج یک رویداد تعریف می کند که یا در درون و یا در فراسوی (بیرون) کنترل و فهم شخصی وی وجود دارد (محسنی و همکاران، ۱۳۹۱).

منبع کنترل فرد شاغل بسیار مهم است و بر عملکردهای شغلی اش اثر می گذارد. برای مثال، افراد دارای جایگاه کنترل درونی حقوق بیشتر، سمت بالاتر و رضایت شغلی بیشتری دارند. بلورساز و همکاران (۱۳۸۴) در پژوهشی بر روی دبیران زن دبیرستان های دخترانه شهر تهران نشان دادند دبیرانی که منبع کنترل درونی دارند از رضایت شغلی بالاتری برخوردارند. بنابراین یا افراد دارای منبع کنترل درونی هستند یعنی موفقیت ها و شکست های خود را عموماً به شخص خود نسبت می دهند، افراد دارای منبع کنترل بیرونی هستند که این افراد موفقیت ها و شکست های خود را معمولاً به عوامل بیرونی از خود نسبت می دهند. همچنین افراد بیرونی به نشانگان و نشانه هایی که از محیط پیرامون بر می آید بیشتر حساس بوده و به آن توجه زیادتری نشان می دهند و در حالی که افراد با منبع کنترل درونی به این نشانه های ظرفیت زیاد توجه نمی کنند. افراد با منبع کنترل درونی اضطراب کمتر و اعتماد به نفس بیشتری دارند آمادگی بیشتری برای پذیرفتن مسئولیت اعمالشان دارند و از سلامت روانی و جسمانی بیشتری برخوردارند (رمضانی و همکاران، ۱۳۹۲).

¹ motivation² Levin³ Gesine⁴ Atkinson¹ McClelland² Locus of Control³ personality trait

بیان مسئله

یکی از نیازهای جدی زندگی پرشتاب امروز که حجم و سرعت تحولات و دگرگونی های آن در تمام قرون و اعصار بشر بی سابقه است، شکل دادن به تحولات و نوآوری های آموزش به ویژه در سطح مدارس، دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی است. در عصر حاضر که تکنولوژی با سرعت سرسام آوری پیش می رود، جامعه ما بیش از هر زمان دیگر نیازمند افراد هوشمند، خلاق و نوآور است و نقش آموزش را در این عصر نمی توان نادیده گرفت (عابدی و همکاران، ۱۳۸۹).

آموزش زیربنای اصلی پیشرفت های علمی و تکنولوژیکی در جهان امروزی محسوب می شود. تمدنی که بشر امروزی به وجود آن افتخار می کند، در حقیقت نتیجه انباشت تجربه ها و انتقال آن از راه آموزش از نسلی به نسل دیگر است و کشوری که نتوانسته باشد ویژگی های لازم یک جامعه علمی را به دست آورد، علت اصلی را باید در نظام آموزشی خویش جستجو کند و با رفع موانع و مشکلات موجود در جامعه به طور قطع، خواهد توانست به پیشرفت های فراوان در همه زمینه ها دست یابد (ظهیری و رجبی، ۱۳۹۰).

انگیزه پیشرفت عبارت است از گرایش فرد برای گذر از سدها، تلاش برای دستیابی به گونه ای برتری و حفظ معیارهای سطح بالا. کسانی که انگیزه پیشرفت بالا دارند، می خواهند کامل شوند و کارکرد خود را بهبود بخشند. آنان وظیفه شناسند و ترجیح می دهند کارهایی انجام دهند که چالش برانگیز باشد و به کاری دست زنند که ارزیابی پیشرفت شان به گونه ای خواه در مقایسه با پیشرفت دیگران یا خواه بر پایه شدنی باشد. این افراد از عزت نفس برخوردارند، مسئولیت فردی را ترجیح می دهند. ملاک های دیگر و دوست دارند که به گونه ای ملموس از نتایج کار خود آگاه شوند. در انجام کارها، همکاری با کارشناسان و صاحب نظران را به همکاری با دوستان خود ترجیح می دهند و در برابر فشارهای اجتماعی بیرونی مقاومت نشان می دهند (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۰).

مساله انگیزش تنها منحصر به بخش تعلیم و تربیت نیست، بلکه موضوع مهم عرصه های روانشناسی، مدیریت، سلامت و بخش های دیگر اجتماعی اقتصادی نیز می باشد. در حقیقت، جایگاه و نقش نظام های تعلیم و تربیت در تربیت نیروی انسانی علاقه مند، مسئولیت پذیر، پژوهنده و کارآمد برای سازمان های اجتماعی و پرورش شهروندانی شایسته برای جامعه اهمیت انگیزش را در آن نظام ها برجسته تر و بنیادی تر می نماید (مولا، ۲۰۱۰).

یکی از متغیرهایی که افراد را از یکدیگر متمایز می کند و همچنین می تواند به راهبردهای تصمیم گیری و انگیزه آنها مرتبط شود، منبع کنترل (درونی- بیرونی) آنان است.

منبع کنترل به اعتقاد جولیان راتر^۱ روانشناس آمریکایی (۱۹۶۷- ۱۹۶۶) درجه کنترلی است که افراد تصور می کنند بر رویدادهای زندگی خود دارند. کسانی که معتقدند با تلاش هایشان می توانند امور را تغییر دهند و به هدف های خود برسند، افرادی با منبع کنترل درونی و از سوی دیگر کسانی که اعتقاد دارند هر کاری انجام دهند، اوضاع چندان فرقی نخواهد کرد و خود را به مهره هایی تشبیه می کنند که شانس یا قدرت دیگران آنها را جا به جا می کنند، افراد با منبع کنترل بیرونی نامیده می شوند. همانطور که گفته شد، نگرش ها، نظام ارزش ها و تمایلات رهبری که از ویژگی های شخصیتی افراد هستند بر انگیزش آنان تأثیر بسزایی دارند، یکی از این جنبه ها منبع کنترل آنان است (بشارت و همکاران، ۲۰۱۳).

بررسی شواهد و مدارک نشان می دهد که عملکرد سازمان های آموزشی در ایران از سطح مورد انتظار و مطلوب بسیار پایین تر است در این میان توجه به انگیزه کارکنان و به ویژه معلمان به عنوان یک فرایند مهم و اساسی که به طور مستقیم بر عملکرد سازمانی مؤثر است از اهمیت ویژه ای برخوردار است. این فرایند جدا از تأثیری که از ساختار مسئله و نوع تصمیم می پذیرد، تا حد قابل ملاحظه ای متأثر از منبع کنترل و تیپ شخصیتی افراد می باشد (ملکی و کریمی، ۱۳۹۴).

تحقیقات اخیر در مورد نظریه منبع کنترل (درونی- بیرونی) راتر به ابعاد دیگری همانند انگیزه پیشرفت و عملکرد شغلی تعمیم یافته است. به اعتقاد این دسته از پژوهشگران، وجود سبک های اسنادی غیر انطباقی یعنی نسبت دادن موفقیت ها به شانس و دیگر عوامل قدرتمند بیرونی و شکست های فرد به عوامل درونی نظیر استعداد، هوش و توانمندی های فرد نه تنها سلامت انسان ها را به لحاظ جسمی و روانی به خطر می اندازد بلکه با انگیزه ضعیف تر نیز در رابطه است و به استناد این نظریه

¹ Ratter

وقتی فرد شکست های خود را با عوامل درونی هوش و استعداد خویش نسبت می دهد، نسبت به خود ارزیابی منفی پیدا می کند. اگر این شکست ها به عوامل پایدار مربوط شود، یا این ناتوانی فراگیر و عام تلقی گردد و فرد احساس کند آنچه موجب شکست او شده است به موارد دیگر زندگی او نیز تعمیم می یابد به افسردگی پایدار و فراگیر دچار می شود (آخوندی و همکاران، ۱۳۹۰). این پژوهش در پی پاسخگویی به این سوال اساسی است که آیا بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ شهر زاهدان رابطه معنی داری وجود دارد.

اهمیت و ضرورت

مطالعه و شناخت شخصیت هم از جنبه های ارضای حس کنجکاوی و هم از نظر روابط متقابل اجتماعی، دارای اهمیت است. هدف ارزشیابی شخصیت این است که شناختی نسبی از افراد به وجود آید و بر مبنای اطلاعات در مورد فرد قضاوت شود، انسان شناسی و رفتارشناسی، زمانی ارزش دارد که بتوان در مورد آنچه صحبت می شود، اندازه گیری هم انجام شود. یکی از مفروضات روان شناسی کار این است که میان موفقیت شغلی و ویژگی های شخصیت فرد، رابطه وجود دارد. بنابراین جهت هرچه بیشتر نمودن اثربخشی و کار آیی مدیران، بهتر است با شناخت لافل شمای کلی از شخصیت وی، نقاط قوت و ضعف او را گوشزد نمود (توفیقی محمدی، ۱۳۸۸).

در نظریه یادگیری اجتماعی خود بر این عقیده است که بعضی از افراد خود را مسئول شکست ها یا موفقیت های خود (نتایج عملکرد) می دانند در صورتی که بعضی دیگر، محیط و شانس و غیره را. افرادی که خود را مسئول موفقیت و شکست خود می دانند از منبع کنترل درونی برخوردارند و افرادی که دیگران و محیط را مسئول موفقیت یا شکست خود می دانند، منبع کنترل بیرونی دارند (مالتبی^۱ و همکاران، ۲۰۰۷).

با تعدیل و اصلاح مرکز کنترل سلامت روان و بهداشت روانی فرد در جامعه بهبود می یابد. لذا شناسایی و بررسی مرکز کنترل در توصیف چگونگی عملکرد افراد اهمیت بسزایی دارد، خصوصاً شناخت همبسته های آن مانند انگیزش پیشرفت می تواند به نحوه شکل گیری و عوامل مؤثر بر آن در معلمان کمک کند (خدیبی و وکیلی مفاخری، ۱۳۹۰) با توجه به مطالب فوق اهمیت و ضرورت بررسی منبع کنترل بر انگیزه پیشرفت معلمان ناحیه ۱ زاهدان را می رساند.

مبانی نظری متغیرهای پژوهش

منبع کنترل

کسی که برای اولین بار در این مورد نظریه ای بیان کرده جولین راتر بوده است راتر مفهوم منبع کنترل را برای انکار نمودن تفاوت های شخصیت در عقاید ما نسبت به منبع تقویتان معرفی نمود. پژوهش راتر نشان داده است که برخی از مردم معتقدند تقویت وابسته به رفتار خود آنهاست. دیگران فکر می کنند که تقویت توسط نیروهای بیرونی کنترل شده است (رسولی و فرح بخش، ۱۳۸۸).

مردمی که با متغیر شخصیت مکانی درونی کنترل مشخص شده اند، اعتقاد دارند تقویتی که دریافت می دارند نتیجه رفتارها و ویژگی های آنها می باشد مردمی که دارای منبع کنترل بیرونی هستند معتقدند که تقویت توسط مردم دیگر کنترل شده است. آنها متقاعد شده اند که در مقابل این نیروهای بیرونی ناتوان هستند (رسولی و فرح بخش، ۱۳۸۸).

نظریه های بسیاری در این مورد بیان شده که یکی از آنها دیدگاه یادگیری در این مورد است. این دیدگاه از نظریه یادگیری اجتماعی منشأ گرفته است. مقصود این است که تاریخچه تقویت زندگی هر فرد به اعتقادات کلی و انتظارات وی شکل می دهد. آیا رفتار فرد در رسیدن به خواسته های مطلوب او مؤثر است؟ یا اینکه کنترل وقایع از عهده او خارج است؟ افرادی که دارای کنترل بیرونی هستند. معتقدند که می توانند به منابع هم تقویت تأثیر و کنترل داشته باشند و خود را حاکم بر سرنوشت خویش بدانند (عبدی فر، ۱۳۸۹).

¹ Maltby

منبع کنترل به میزان اعتقاد فرد در مورد کسب پاداش از طریق کوشش شخصی اطلاق می شود. افرادی که از منبع کنترل درونی برخوردارند بر این باورند که اداره سرنوشت آنها در دست خودشان است. دانشجویانی که این خصوصیت را دارند، معتقدند که غرامت آنها بستگی به عادات مطالعه خودشان دارد. افرادی که از منبع کنترل بیرونی برخوردارند، بر این باورند که سرنوشتشان در دست دیگران است. دانشجویانی که این ویژگی را دارند، معتقدند که نمرات آنها بسته به نمرات و اقبال یا حال و هوای مدرس است (صفاریان و عاشوری، ۱۳۹۳).

مفهوم منبع کنترل دقیقاً معادل مفهوم اراده و آزادیت است. این امکان وجود دارد که فرد معتقد باشد اعمالش اموری آزاد و عاری از جبر است و دومین حال، تمامی آن اعمال ناموثر واقع خواهد شد. با وجود این منبع کنترل درونی با احساس مهار هشیار بر زندگی ارتباط مشخص و آشکاری دارد (صفاریان و عاشوری، ۱۳۹۳).

منبع کنترل درونی

افرادی که دارای متغیرهای شخصیتی موسوم به منبع کنترل درونی هستند، معتقدند که تقویت، تاثیر و کنترل داشته باشند و خود را حاکم بر سرنوشت خود ببینند اینان به توانایی خود در مهار کردن رویدادهای زندگی یعنی منبع داخلی نظارت و کنترل باور دارند (بشارت و همکاران، ۲۰۱۳).

افراد دارای منبع کنترل درونی، اعتقاد دارند که کنترل کافی بر زندگی خود و رویدادهای آن داشته و مطابق همین باور رفتار می کنند. تحقیق نشان داده است که آن ها در تکالیف خود عملکرد بهتری دارند. کمتر تحت نفوذ دیگران قرار می گیرند و برای مهارت ها و پیشرفت های خود ارزش والاتری قائل هستند. اینان نسبت به قرنیه های محیطی که می توانند برای هدایت رفتار خود از آن ها استفاده کنند. هشیارترند به علاوه آنها بیشتر از افراد دارای منبع کنترلی بیرونی برای قبول مسئولیت اعمال خود آمادگی دارند. تحقیقات مقدماتی حاکی از آن است که افراد دارای منبع کنترل درونی از بهداشت روانی، بهتری برخوردار هستند (بشارت و همکاران، ۲۰۱۳).

همچنین این افراد در تکالیف آزمایشگاهی در سطح بالاتری عمل نموده و کمتر مستعد تلاش هایی در تاثیر گذاشتن به آنها می باشند. آنها اضطراب کمتر و عزت نفس بیشتری گزارش می کنند، آمادگی بیشتری برای پذیرفتن مسئولیت جهت اعمالشان دارند و از سلامت روانی بیشتری برخوردارند (بشارت و همکاران، ۲۰۱۳).

آیا منبع کنترل درونی همیشه مطلوب است؟ پژوهشگران حوزه منبع کنترل نگران آن هستند که تمایز درونی - بیرونی صرفاً به عنوان اصطلاحی برای بیان خوب و بد یا با کفایت و بی کفایت به کار برود. با وجود این، در بسیاری از تحقیقات معلوم شده است که درونی ها کارکرد بهتری نسبت به بیرونی ها دارند. شاید یک علت آن باشد که بسیاری از پژوهش ها در زمینه هایی انجام شده که فرد بر آنچه برایش اتفاق افتاده تا حدودی کنترل دارد (مثلاً دانشجویان می توانند با تغییر عادات مطالعه خود بر نمره هایشان اثر بگذارند). در چنین موقعیت هایی، اعتقاد به مهار شخص می تواند درست و انطباقی باشد، اما موقعیت هایی نیز هستند که فرد کنترل اندکی بر آن ها دارد. در برخی مشاغل خاص، کسانی که سخت کار می کنند به همان میزانی حقوق دریافت می کنند که افراد فراری از کار دریافت می کنند. در یک حکومت استبدادی، در اکثر موارد امکان آن وجود ندارد که به حکومت و دولت تاثیر گذاشت. در چنین موقعیت هایی، اعتقاد به مهار شخص ممکن است موجب پریشانی فرد شود (اورنگی و همکاران، ۲۰۱۱).

منبع کنترل بیرونی

افرادی که دارای متغیرهای شخصیتی موسوم به منبع کنترل بیرونی هستند تصور می کنند که دریافت تقویت آنها وابسته به مردم دیگر، تقدیر و یا شانس است این افراد معتقدند که بر آنچه بر ایشان روی می دهد کنترل ندارند و رویدادها را به منابع بیرونی از خود مثل شانس، سرنوشت و صاحبان قدرت نسبت می دهند. در واقع این افراد فکر می کنند که دریافت تقویت آنها وابسته به لطف دیگران و یا شانس است. مردم دارای منبع کنترل بیرونی، معتقدند که تقویت توسط مردم دیگر کنترل شده و آن ها مقابل این نیروهای بیرونی ناتوانند (سلطانی و همکاران، ۲۰۱۲).

منبع کنترل ما تأثیر مهمی بر رفتارمان خواهد داشت اشخاصی دارای منبع کنترل بیرونی که معتقدند رفتارها یا مهارت-های آنها در تقویت‌هایی که دریافت می‌دارند اثری ندارد، در نتیجه در کوشش برای بهبود موقعیت خود فایده‌ای نمی‌بینند. آنها به منبع کنترل زندگی خود در زمان حال یا آینده باور چندانی ندارند (سلطانی و همکاران، ۲۰۱۲).

افراد معتقدند به منبع کنترل بیرونی ارزش ناچیزی برای هرگونه تلاش جهت بهبود بخشیدن به شرایط خود قائل می‌باشند. برای این افراد زندگی بیشتر نوعی بازی شانس است و به نظر آن‌ها موفقیت بیشتر به شانس یا لطف دیگران بستگی دارد. بنابراین در می‌یابیم که منبع کنترل درونی - بیرونی یک بعد شخصیتی است و بطور کلی بیشتر مردم بین این دو حد افراطی قرار می‌گیرند. میزان درونی یا بیرونی بودن فرد یک رشته پیامدهای رفتاری خواهد داشت. انتظار می‌رود که درونی‌ها در انواع بسیاری از فعالیت‌ها سلطه‌جویی و کارآمدی نشان دهند. در حالی که بیرونی‌ها بیشتر منفعل هستند و احتمال رفتار زیاد در آنها کمتر است. جای تعجب نیست که افراد مستضعف و گروه‌های اقلیت، شدیداً به بعد بیرونی نزدیک‌ترند (سلطانی و همکاران، ۲۰۱۲).

انگیزه پیشرفت

نظریه پردازان انگیزش معتقدند که انگیزش یا بیرونی^۱ است یا درونی^{۱۱}. تجربه به ما یاد داده است که دو راه برای لذت بردن از یک فعالیت وجود دارد: به صورت درونی یا بیرونی.

انگیزش بیرونی

انگیزش بیرونی، عبارت است از انجام چیزی برای به دست آوردن چیزی دیگر. انگیزش بیرونی اغلب تحت تأثیر مشوق-های بیرونی، مانند پاداش‌ها و تنبیه‌ها قرار دارد. در حالی که چشم انداز رفتاری بر اهمیت انگیزش بیرونی در پیشرفت تأکید دارد، رویکردهای انسان گرایانه و شناختی بر اهمیت انگیزش درونی پیشرفت تأکید می‌کند (بیابانگرد، ۱۳۸۸).

انگیزش بیرونی زمانی به وجود می‌آید که افراد به وسیله پیامدهای خارجی یا فعالیت‌هایی که در آن درگیر شده‌اند برانگیخته شوند انگیزش بیرونی از انگیزش "این کار را بکن تا آن را بدست آوری" ناشی می‌شود و به صورت انگیزش "برای اینکه" وجود دارد. بنابراین انگیزش بیرونی، دلیلی محیطی برای شروع کردن و ادامه دادن یک عمل است و از مشوق‌ها و پیامدهای محیطی ناشی می‌شود. انگیزش بیرونی به جای پرداختن به فعالیت، برای تجربه کردن خشنودی فطری در آن، از پیامدی ناشی می‌شود که از خود آن فعالیت جداست (توزنده جانی، ۱۳۸۹).

مطالعات مربوط به انگیزش بیرونی براساس سه مفهوم اصلی "مشوق‌ها، تنبیه کننده‌ها و محرک‌های تمیزی"^{۱۲} انجام شده است. مشوق، یک محرک بیرونی یا محیط جذابی است که در پایان زنجیره رفتار می‌آید و احتمال وقوع دوباره رفتار را افزایش می‌دهد. گرفتن دستمزد بعد از کار طولانی محرک‌های تمیزی موضوعات یا محرک‌های محیطی هستند که فرد را برای پرداختن یا نپرداختن به یک زنجیره رفتار جذب یا دفع می‌کنند. محرک‌های تمیزی قبل از رفتار رخ می‌دهند و موجب انتظار پیامدهای جذاب یا بیزار کننده در شرف وقوع رفتار می‌شوند. تنبیه کننده-ها^{۱۳} محرک‌ها یا موضوعات محیطی آزارنده‌ای هستند که در پایان زنجیره رفتار ارائه می‌شوند و احتمال وقوع مجدد آن را کاهش می‌دهند. در انگیزش بیرونی یک عامل خارجی فرد را به انجام کاری خاص بر می‌انگیزاند (گل شکوه، ۱۳۸۹).

¹ Extrinsic motivation

² Intrinsic motivation

¹ Discriminative stimuli

² Punitive

انگیزش درونی

انگیزش درونی بدین معنی است که شخص برای انجام فعالیت های خود تمایل درونی دارد، خواه در بیرون برای آن ارزشی وجود داشته باشد یا نه. انگیزش درونی در برخی از نیازهای روان شناختی مانند علت یابی^{۱۴}، کارآیی یا اثر بخشی^{۱۵} و کنجکاوی^{۱۶} شخصی ریشه دارد یا اینکه انگیزش درونی انجام چیزی به خاطر خود آن چیز است. شواهد اخیر قویاً از ایجاد یک جو کلاسی که دانش آموزان در آن به طور درونی برای یادگیری برانگیخته می شوند، حمایت می کند. انگیزش درونی، گرایش فطری پرداختن به تمایلات و به کار بردن توانایی ها در انجام این کار، جستجو کردن چالش های بهینه و تسلط یافتن بر آنها است. دانش آموزانی که آینده نگرانی نیرومندی دارند (یعنی دوست دارند امروز کارهایی را انجام دهند که ممکن است در آینده برای آنها مفید باشند) حتی بدون مشوق های فوری، اغلب انگیزه زیادی برای یادگیری دارند (مرادی و همکاران، ۱۳۹۰).

اما معمولاً آنچه در مدرسه باید آموخته شود، به خودی خود جذاب نیست و ممکن است در کوتاه مدت برای بیشتر دانش آموزان هم مفید نباشد. به طور میانگین، در طول سال هر دانش آموز باید حدود ۹۰۰ ساعت در کلاس باشد در واقع اندیشی نیست که ادعا کنیم و انتظار داشته باشیم که علاقه و انگیزه درونی آنان به تنهایی می تواند عامل یادگیری شود به همین سبب، مدارس انواعی از انگیزه های بیرونی، به کار می گیرند این قبیل انگیزه ها از نوع نمره یا جایزه و پاداش و غیره هستند (ذاکری، ۱۳۹۰).

دو نوع انگیزش درونی وجود دارد: ۱- انگیزش درونی خود تعیین گری^{۱۷} و انتخاب شخصی^{۱۸}، و ۲- انگیزش درونی تجربه بهینه^{۱۹} و شکفتن^{۲۰}. پژوهشگران دریافته اند، که انگیزش و علاقه درونی دانش آموزان به تکالیف مدرسه، هنگامی افزایش می یابد که دانش آموزان حق انتخاب و فرصت هایی برای به دست گرفتن مسئولیت شخصی یادگیریشان داشته باشند (نوحی و همکاران، ۱۳۹۱).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ شیوه اجرای پژوهش توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری مورد بررسی این پژوهش کلیه دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ به تعداد ۴۲۰ نفر می باشد. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است که براساس جدول مورگان در مجموع تعداد ۲۰۱ نفر از دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این پژوهش از دو پرسشنامه منبع کنترل و انگیزه پیشرفت استفاده شد.

پرسشنامه منبع کنترل

این پرسشنامه به منظور سنجش میزان کنترل افراد توسط راتر استخراج شده و در ۳ بعد: منبع کنترل درونی، کنترل بیرونی و دروغ سنجی در قالب ۲۹ سوال تنظیم شده است. برای نمره گذاری این پرسشنامه ابتدا در هر گویه مثبت، به این صورت است که به گزینه هیچوقت امتیاز ۱، بندرت امتیاز ۲، گاهی اوقات امتیاز ۳، اکثر اوقات امتیاز ۴، همیشه امتیاز ۵ تعلق می گیرد. این آزمون دارای ثبات درونی و پایایی بازآزمایی خوبی است. ضریب روایی این مقیاس منبع کنترل درونی-بیرونی راتر در نمونه ایرانی با روش کودرریچاردسون محاسبه شده و متوسط این ضریب حدوداً ۷۰٪ است (ابراهیمی قوام، ۱۳۷۰). نامبرده ضریب ثبات درونی مقیاس منبع کنترل راتر را در نمونه دانشجویان ۶۵٪ و برای دانش آموزان ۷۳٪ گزارش داده است.

¹ Causation

² Effectance

³ Curiosity

⁴ Self-determination

⁵ Personal choice

⁶ Optimal

⁷ Flow

متوسط ضریب پایایی این مقیاس با روش های تنصیف و کودریچاردسون در بسیاری از پژوهش ها بیشتر از ۷۵٪ بوده است (بیابانگرد، ۱۳۸۰). در پژوهش خوی نژاد و سلیمی (۱۳۸۷) پایایی پرسشنامه مورد نظر توسط آلفای کرونباخ ۶۱٪ بدست آمده است. صبوری مقدم (۱۳۷۲) با استفاده از روش تنصیف پایایی این مقیاس را ۸۱٪ بدست آورده است.

پرسشنامه انگیزه پیشرفت

پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس (AMT) توسط هوبرت هرمنس در سال ۱۹۷۰ ساخته شده و شامل ۲۹ ماده است و به صورت ۴ گزینه ای پاسخ داده می شود و دامنه تغییرات نمرات از ۲۹ تا ۱۱۶ است. نمره بالاتر در آزمون، انگیزه پیشرفت بالاتر را نشان می دهد. هرمنس برای نوشتن سؤالات پرسشنامه انگیزه پیشرفت، ده ویژگی را که افراد دارای انگیزش پیشرفت بالا را از افراد با انگیزش پیشرفت پایین متمایز می کند و از بررسی تحقیقات قبلی بدست آورده است، به عنوان مبنا و راهنما برای انتخاب سؤالات برگزیده است. ابتدا وی ۹۲ سؤال را برای پرسشنامه تهیه کرد و در نهایت بر اساس میزان ضریب همبستگی که بین هر سؤال با رفتار پیشرفت مندانه بدست آورد، ۲۹ سؤال چندگزینه ای را به عنوان پرسشنامه نهایی انگیزش پیشرفت انتخاب کرد.

هرمنس (۱۹۷۰) برای محاسبه روایی از روایی محتوا که اساس آن را پژوهش قبلی درباره انگیزه پیشرفت تشکیل میداد، استفاده کرد و همچنین او ضریب همبستگی هر سؤال را با رفتارهای پیشرفتگرا محاسبه کرده است. ضرایب به ترتیب سؤالات پرسشنامه در دامنه ای از ۰/۳۰ تا ۰/۵۷ میباشد. علاوه بر این در یک مطالعه هرمنس بوجود ضریب همبستگی بین پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس و آزمون اندریافت موضوع (TAT) اشاره دارد.

هرمنس در سال ۱۹۷۰ برای محاسبه پایایی آزمون انگیزش پیشرفت تحصیلی از روش آزمون آلفای کرونباخ استفاده کرد. ضریب پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه به میزان ۰/۸۴ بدست آمد. با استفاده از روش بازآزمایی در مطالعه اصلی پرسشنامه بعد از گذشت سه هفته مجدداً به کارآموزان داده شد. ضریب پایایی بدست آمده ۰/۸۴ بدست آمد.

یافته های پژوهش

داده ها با استفاده از نرم افزار Spss23 و آزمون ها آماری مناسب تجزیه و تحلیل شدند. فرضیه اول: بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان رابطه معنی داری وجود دارد. جهت بررسی رابطه بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جدول ۱: ماتریس همبستگی بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت

متغیرهای پژوهش		انگیزه پیشرفت
۱ ۲ ۳	ضریب همبستگی	۰/۲۴۱***
	سطح معنی داری	۰/۰۰۱
	تعداد	۲۰۱
*** معناداری در سطح ۹۹ درصد		

نتایج در خصوص بررسی رابطه بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران نشان می دهد که بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران همبستگی مثبت و معنی داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران همبستگی مثبت و معنی داری دارد. یعنی با افزایش منبع کنترل، انگیزه پیشرفت نیز افزایش می یابد.

فرضیه دوم: بین ابعاد منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان رابطه معناداری وجود دارد. جهت بررسی رابطه بین ابعاد منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین ابعاد منبع کنترل با انگیزه پیشرفت

متغیرهای پژوهش	کنترل درونی	کنترل بیرونی	دروغسنجی
رابطه	ضریب همبستگی	۰/۴۵۲**	۰/۲۱۲**
	سطح معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
	تعداد	۲۰۱	۲۰۱
** معناداری در سطح ۹۹ درصد			

نتایج در خصوص بررسی رابطه بین ابعاد منبع کنترل (کنترل درونی، کنترل بیرونی، دروغسنجی) با انگیزه پیشرفت نشان می‌دهد که بین ابعاد منبع کنترل (کنترل درونی، کنترل بیرونی) انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری در سطح ۹۹ درصد وجود دارد، اما بین بعد دروغسنجی با انگیزه پیشرفت رابطه معناداری وجود ندارد. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین ابعاد منبع کنترل (کنترل درونی، کنترل بیرونی) با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری دارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که از بین ابعاد منبع کنترل، کنترل درونی با ضریب همبستگی ۰/۴۵۲ رابطه قوی‌تری با انگیزه پیشرفت دارد.

فرضیه سوم: انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ زاهدان توسط ابعاد منبع کنترل قابل پیش‌بینی می‌باشد. برای بررسی این فرضیه از آزمون رگرسیون گام به گام استفاده شده است. در این روش ابعاد منبع کنترل یکی یکی به معادله رگرسیونی اضافه می‌شوند و اگر نقش معناداری در رگرسیون نداشته باشند از آن حذف می‌شوند.

جدول ۳: شاخص‌های کفایت مدل

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف خطا
۱. کنترل درونی	۰/۴۵۲	۰/۲۰۴	۰/۲۰۰	۰/۳۹
۲. کنترل درونی، کنترل بیرونی	۰/۴۶۹	۰/۳۰۷	۰/۲۹۷	۰/۳۶۶

همانگونه که جدول نشان می‌دهد تحلیل رگرسیون تا دو مرحله پیش رفته است. در مرحله اول متغیر کنترل درونی وارد مدل می‌شود که میزان ضریب همبستگی (R) آن با انگیزه پیشرفت برابر ۰/۴۵۲ شده است، در این مرحله ضریب تعیین برابر با ۰/۲۰۴ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۲۰۰ می‌باشد به این معنی که ۲۰ درصد از تغییرات انگیزه پیشرفت توسط بعد کنترل درونی تعیین شده است. در مرحله دوم متغیر کنترل بیرونی وارد مدل می‌شود که میزان ضریب همبستگی (R) آن با انگیزه پیشرفت برابر ۰/۴۶۹ شده است، در این مرحله ضریب تعیین برابر با ۰/۳۰۷ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۲۹۷ می‌باشد به این معنی که ۲۹ درصد از تغییرات انگیزه پیشرفت توسط دو بعد کنترل درونی و کنترل بیرونی تعیین شده است.

نتیجه گیری

اساسی‌ترین عامل برای ایجاد موقعیت مطلوب در تحقق هدف‌های آموزشی، معلم است. اوست که می‌تواند حتی نقص کتاب‌های درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند یا برعکس، بهترین موقعیت و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباط عاطفی مطلوب به محیطی غیرفعال و غیرجذاب تبدیل کند. در فرایند تدریس، تنها تجارب و دیدگاه‌های علمی معلم نیست که مؤثر واقع می‌شود، بلکه کل شخصیت اوست که در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول شاگرد تأثیر می‌گذارد. دیدگاه معلم و فلسفه‌ای که به آن اعتقاد دارد، در چگونگی کار او تأثیر شدیدی می‌گذارد، بطوری که او را از حالت شخصی که

فقط در تدریس مهارت دارد خارج می کند و به صورت انسان اندیشمندی در می آورد که مسئولیت بزرگ تربیت انسان ها بر عهده اوست.

در میان فعالیت هایی که در نام آموزش و پرورش انجام می شود، سهم مهم و اساسی را به تدریس علم در کلاس درس اختصاص می دهند. تدریس را می توان فرایند دو جانبه ای که بین معلم و شاگرد جریان دارد و هدفش یادگیری است، تعریف کرد. اهمیت نقش معلم در این نظام از این نظر است که عمده ترین و مؤثرترین ارتباط را با فراگیر دارد و هرگونه رفتار و نگرش او می تواند بر فراگیران تأثیر بسزایی داشته باشد. منبع کنترل و انگیزه پیشرفت یکی از عواملی است که در نحوه رفتار و عملکرد و انگیزه پیشرفت معلمان مؤثر است.

براساس اطلاعات جمع آوری شده از طریق پرسشنامه، داده ها بر مبنای آزمون آماری همبستگی پیرسون، رگرسیون گام به گام تجزیه تحلیل و نتایج ذیل به دست آمده است:

۱- بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ شهر زاهدان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج نشان داد که بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری در سطح ۹۹ درصد وجود داشت. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که بین منبع کنترل با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری داشت. یعنی با افزایش منبع کنترل، انگیزه پیشرفت نیز افزایش می یابد. یافته های این فرضیه با پژوهشی که توسط خدیوی و وکیلی مفاخری (۱۳۹۰) تحت عنوان "رابطه بین انگیزه پیشرفت، منبع کنترل، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال اول متوسطه نواحی پنج گانه تبریز" انجام شد و نتایج آن نشان داد که در دانش آموزان دختر و پسر رابطه معنادار و مثبتی بین پیشرفت تحصیلی و انگیزه پیشرفت و منبع کنترل و خود پنداره وجود دارد. بطوریکه هر قدر فرد از انگیزه پیشرفت بالاتری برخوردار باشد و منبع کنترل او درونی تر باشد و از خودپنداره بهتری برخوردار باشد از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردار خواهد بود. در جهت پیش بینی متغیر پیشرفت تحصیلی، ابتدا خودپنداره و سپس انگیزه و در نهایت منبع کنترل دارای اهمیت می باشد؛ همسویی داشت.

۲- بین ابعاد منبع کنترل با انگیزه پیشرفت دبیران متوسطه ناحیه ۱ شهر زاهدان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج نشان داد که بین ابعاد منبع کنترل (کنترل درونی، کنترل بیرونی و دورغسنجی) با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری در سطح ۹۹ درصد وجود داشت. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که بین ابعاد منبع کنترل (کنترل درونی، کنترل بیرونی و دورغسنجی) با انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معنی داری داشت. همچنین نتایج نشان داد که از بین ابعاد منبع کنترل، بعد کنترل درونی رابطه قوی تری با انگیزه پیشرفت داشت. یافته های این فرضیه با پژوهشی که توسط باقر زاده لداری و همکاران (۱۳۸۹) تحت عنوان رابطه منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ انجام شد و نتایج آن نشان داد اگرچه افرادی که دارای منبع کنترل درونی بودند پیشرفت تحصیلی بالاتری داشتند، اما رابطه معنی داری بین منبع کنترل و معدل ترم دوم و سوم مشاهده نگردید، همچنین ارتباط معنی داری بین متغیرهای جمعیت شناختی (سن، جنس و تحصیلات والدین) با منبع کنترل مشاهده نگردید؛ همسویی نداشت.

۳- انگیزه پیشرفت دبیران توسط ابعاد منبع کنترل قابل پیش بینی می باشد.

نتایج نشان داد که ۲۹ درصد از تغییرات انگیزه پیشرفت توسط دو بعد کنترل درونی و کنترل بیرونی قابل پیش بینی بود. یافته های این فرضیه با پژوهشی که توسط روحی و آسایش (۱۳۹۱) تحت عنوان وضعیت انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان با هدف بررسی وضعیت انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان صورت گرفت و نتایج آن نشان داد که وضعیت نمره کل انگیزه تحصیلی دانشجویان در این مطالعه نسبتاً مطلوب بود؛ با این وجود نمرات انگیزه درونی دانشجویان در سطح مناسبی قرار نداشت که نیازمند اقدامات برنامه ریزی شده آموزشی است. پیشنهاد می گردد نظام های آموزشی به عوامل فردی و محیطی مؤثر بر انگیزه تحصیلی توجه بیشتری معطوف دارند؛ همسویی داشت.

پیشنهادهای کاربردی

بر اساس نتیجه حاصله از فرضیه های پژوهش نتایج ذیل پیشنهاد می گردد:

۱. باتوجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می شود که آموزش و پرورش در هنگام استخدام معلمان به مقوله ی تناسب معلمان با سازمان توجه داشته باشند و بدین منظور در آزمون ها و مصاحبه های استخدامی خود، از آزمون های سنجش تناسب فرد-شغل و آزمون شخصیت استفاده نمایند تا افرادی که بیشترین تناسب اهداف، ارزش ها و شخصیت را با سازمان دارند، شناسایی و به کار گرفته شوند.
۲. مدیران با زمینه یابی نیازهای آموزشی معلمان و جلب حمایت مسئولان آموزش و پرورش، برنامه ریزی مناسب را جهت برگزاری دوره های آموزشی ضمن خدمت به منظور افزایش قابلیت ها و منبع کنترل افراد در محیط فراهم نمایند.
۳. آموزش مؤلفه های اصلی منبع کنترل به معلمان در بدو انتصاب در بدو استخدام داده شود تا بتوانند بیشتر در راستای انگیزه پیشرفت عمل نمایند.
۴. مدیران، سخت افزارها و نرم افزارهای علمی و پژوهشی مورد نیاز معلمان برای انجام فعالیت های آموزشی را تدارک و زمینه های قانونی، فرهنگی و انگیزش لازم را برای استفاده ی علمی از آنها فراهم سازند.

منابع و مراجع

- [۱] آخوندی بناب، حامد؛ موسوی شجاعی، زاهد؛ پیرخانفی، علی؛ ومهدی پور مقدم، محمد (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین منبع کنترل مدیران با انگیزش شغلی کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی استان آذربایجان شرقی، *مجله فراسوی مدیریت*، سال ۵، شماره ۳، صص ۱۲-۳۹.
- [۲] آذر، عادل؛ مؤمنی، منصور و فاخر، اسلام. (۱۳۹۴). *حل مسایل آمار و کاربرد آن در مدیریت (تحلیل آماری)*. چاپ هشتم. تهران: بازتاب.
- [۳] اکبری، محمد. (۱۳۹۳). "مطالعه انگیزش تحصیلی دانش آموزان متوسط استان فارس و عوامل همبسته به آن". *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، دوره بیست و دوم، شماره چهارم، صص ۱۰-۲۱.
- [۴] بغروی، کاظم؛ اربابی، یونس (۱۳۹۴). رابطه بین منبع کنترل و تنیدگی شغلی با رضایت شغلی در معلمان و کارکنان مدارس استثنایی، *تعلیم و تربیت استثنایی*، سال ۱۵، شماره ۱.
- [۵] بحرانی، محمود. (۱۳۸۹). "بررسی رابطه انگیزش تحصیلی و عادات مطالعه گروهی دانش آموزان متوسط شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- [۶] بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۸). رابطه میان عزت نفس، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان سال سوم، *مطالعات روانشناسی*، سال دوم، شماره ۱، صص ۱-۹.
- [۷] باقرپور، محمد (۱۳۸۸). تاثیر فناوری اطلاعات بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستان شهر اردبیل، *آموزش و پرورش از راه دور*، شماره ۳، صص ۱۱-۲۹.
- [۸] حسنی، محمد و بابازاده، سجاد. (۱۳۹۳). تبیین نقش ویژگی های محیط شغلی و ساختار سازمانی مدارس بر تعهد سازمانی و تعهد حرفه ای دبیران. *مجله روانشناسی مدرسه*، ۳ (۴۷/۲-۲۷)، ۴۷-۲۷.
- [۹] خدیوی، اسداله؛ وکیلی، افسانه (۱۳۹۲). رابطه بین انگیزه پیشرفت، منبع کنترل، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال اول متوسطه نواحی پنجگانه تبریز، *علوم تربیتی*، سال ۴، شماره ۲، صص ۴۵-۶۶.
- [۱۰] دلاور، علی (۱۳۸۹). روشهای تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران: انتشارات: دانشگاه پیام نور.
- [۱۱] دلاور، علی. (۱۳۹۳). روش تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی. تهران: ویرایش.
- [۱۲] ذاکری، آذر (۱۳۹۰). *بررسی رابطه بین مؤلفه های رهبری معنوی و انگیزش شغلی اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی*، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه اصفهان.
- [۱۳] رمضانی، گل افروز؛ کاظمی، یحیی؛ علایی، حبیب (۱۳۹۳). رابطه منبع کنترل دانش آموزان با گرایش آنها به انواع سبک های انضباطی معلمان، *رهیافتی نو در آموزش*، دوره ۴، شماره ۲، صص ۸۳-۹۷.
- [۱۴] رستگار خالد، امیر (۱۳۸۹). تفاوت جنسیتی در انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، *فصلنامه زنان*، شماره ۵۰، صص ۸۱-۹۳.
- [۱۵] رضایی، امین. (۱۳۹۳). "تأثیر فن آوری اطلاعات و ارتباطات بر انگیزه تحصیلی دانش آموزان سال سوم متوسطه". *مجله مدیریت منابع انسانی*، شماره سوم، صص ۵۶-۶۹.
- [۱۶] رضوی، عیسی (۱۳۸۹). *تاثیر استفاده از کارپوشه الکترونیکی بر نگرش، انگیزش پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مرکز آموزش الکترونیکی خواجه نصیرالدین طوسی*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- [۱۷] روحی، احمد، محمدی، ابولفضل (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین مفاهیم انگیزش (درونی-بیرونی) منبع کنترل (درونی-بیرونی) و پیشرفت تحصیلی پسران سال دوم دبیرستان های شهر تهران، *فصلنامه سلامت*، شماره ۴، صص ۶۹-۸۳.
- [۱۸] سرمد و همکاران (۱۳۹۲). "روشهای تحقیق در علوم رفتاری"، تهران، انتشارات آگاه
- [۱۹] سلیمانی حصار، محبوبه؛ آقامحمدیان، حمیدرضا (۱۳۹۲). رابطه ی بین منبع کنترل و خودپنداره با تنش ادراک شده بر مادران کودکان درخودمانده، *مجله ی اصول بهداشت روانی*، سال ۱۵، شماره ۱، صص ۳۵-۴۴.
- [۲۰] ظهیری ناو، بیژن، رجبی، سوران (۱۳۹۰). بررسی ارتباط گروهی از متغیرها با کاهش انگیزش تحصیلی دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی. *دو ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه شاهد*. سال ۱۶، شماره ۳۶، صص: ۸۰-۶۹.

- [۲۱] عابدی، احمد، عریضی، حمیدرضا، سبحانی نژاد، مهدی (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه شهر اصفهان با ویژگی های شخصیتی آنها. *دوماهنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد*. سال ۱۲، شماره ۱۲، صص: ۲۹-۳۸.
- [۲۲] غفاری، ابوالفضل، ارفع بلوچ، فاطمه (۱۳۹۰). رابطه انگیزش پیشرفت و خودپنداره تحصیلی با اضطراب امتحان در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد. *پژوهش روانشناسی بالینی و مشاوره*، شماره ۲، صص ۱۳۶-۱۲۱.
- [۲۳] کریمی، جواد (۱۳۸۸). مقایسه رضایت شغلی و انگیزش پیشرفت در دانش آموختگان کشاورزی خود اشتغال و غیر خوداشتغال. *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*. شماره ۵۱، صص: ۱۷۵-۱۵۵.
- [۲۴] گل شکوه، فرزانه (۱۳۸۹). بررسی توان پیش بینی سبک های تفکر، انگیزه پیشرفت، عملکرد تحصیلی و خلاقیت در کارآفرینی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اندیمشک، رساله دکتری روان شناسی عمومی، واحد علوم و تحقیقات اهواز.
- [۲۵] لواسانی، محمد؛ کیوان زاده، اکبر؛ کیوان زاده، هدیه (۱۳۸۸). رابطه فعالیت تحصیلی، انگیزه پیشرفت، هوش هیجانی و متغیرهای بافتی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، *مجله روان شناسی و علوم تربیتی*، سال ۳۷، شماره ۱، صص ۹۹-۱۲۳.
- [۲۶] مرادی، محمد رضا، بشری، مژگان؛ دشتیان، شمیم (۱۳۹۰). رابطه ی سبک اسناد و انگیزش پیشرفت با پیشرفت تحصیلی، *فصلنامه علوم رفتاری*، شماره ۷، صص ۸۹-۱۰۰.
- [۲۷] ملکی، لیلی؛ کریمی، مجید (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین منبع کنترل (بیرونی و درونی) و فرسودگی شغلی معلمان شهرستان محمودآباد، کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم رفتاری و اجتماعی.
- [۲۸] ملکیان، فرامرز-نیریمانی، مریم و صاحب جمعی، ساغر (۱۳۸۹) "نقش راهبردهای شناختی و فراشناختی در انگیزه پیشرفت فراگیران نظام آموزشی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات" دانش و پژوهش در علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوارسگان (اصفهان)، شماره بست و پنجم صص ۳۸-۲۱.
- [۲۹] یوسفی، علیرضا، قاسمی، غلام رضا، فیروزنیا، سمانه (۱۳۹۰). ارتباط انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*. سال ۹، شماره ۱، صص: ۷۹-۸۴.

- [30] Asghari F, Kordmirza E, Ahmadi L. [Relation between religious attitude, locus of control and trends in drug abuse in students]. *Journal of research on addiction* 2013; 7(25): 103-12. (Persian)
- [31] Amanollahi A, Attari Y, Khojastehmehr R. [The relationship between family functioning and psychological-social class with conflict in the first year of secondary school students in Ahwaz]. *Journal of new and counseling research* 2013; 30: 48-62. (Persian)
- [32] Besharat MA, Abdolmanafi A, Farahani H, Khodaei MR. [The moderating role of locus of control on the relationship between anger and depression in patients with major depressive disorder]. *Journal of contemporary psychology* 2013; 6(2): 15-25. (Persian)
- [33] Heydari Tafreshi GH. [Structural equation modeling approach in explaining the relationship between attachment style and locus of control with marital satisfaction in Islamic Azad University staff of Roudehen]. *Journal of educational management research* 2012; 3(3): 23-44. (Persian)
- [34] Jafari E, Sohrabi F, Jomehri F, Najafi M. [Relationship between personality type, locus of control and hardiness in cancer patients and normal subjects]. *Journal of clinical psychology* 2009; 1(1): 57-66. (Persian)
- [35] Kazemeini T, Modarres Gharavi M. [The relationship between personality characteristics and risky behaviors among college students of Mashhad University of Medical Sciences]. *Journal of Medical Sciences of Rafsanjan* 2013; 12(1): 15-26. (Persian)

- [36] Mahmoudi A, Betsur N. Relationship between adjustment and self-esteem among adolescents. *Asian journal of development matters* 2010; 3(1): 75-86.
- [37] Muola,J.M.(2010). A study of the relationship between academic achievement motivation and home environment among standard eight pupils. *Educational Research and Reviews*, 5 (5), pp: 213-217.
- [38] Owraangi A, Yousliani G, Zarnaghash M. The relationship between the desired disciplinary behavior and family functioning locus of control and self-esteem among high school students in cities of Tehran province. *Soc Behav Sci* 2011; 30: 2438-48.
- [39] Rassolzadeh Tabatabaee K, Abdi N. [The relationship between personality factors and social discipline with attention religious orientation]. *Journal of social psychology* 2012; 5: 165-89. (Persian)
- [40] Shabani Bahar GH, Erfani N, Hadipoor M. [Compare and investigation the relationship between personality traits and aggression levels in male athletes in selected sports branch Hamadan city]. *Journal of research in sport science* 2010; 14: 99-112. (Persian)
- [41] Soltani Nejad A, Fathi Ashteiani A, Ahmadi K, Azad Fallah P, Anisi J, Rahmati Najjarkolaee A, et al. [The relationship between religious orientation and suicidal behavior in soldiers]. *Journal of Islamic lifestyle* 2012; 1(2): 25-30. (Persian)
- [42] Yousliani GH, Habibi M, Soleymani S. [The relationship between disciplines desired behavior and family functioning, locus of control and self-esteem of students]. *Journal of school psychology* 2012; 1(2): 114-34. (Persian)